Štvrtok 21. januára 2021

P9_TA(2021)0028

Situácia v oblasti ľudských práv v Turecku, najmä prípad Selahattina Demirtasa a ďalších väzňov svedomia

Uznesenie Európskeho parlamentu z 21. januára 2021 o situácii v oblasti ľudských práv v Turecku, najmä o prípade Selahattina Demirtaşa a ďalších väzňov svedomia (2021/2506(RSP))

(2021/C 456/22)

Európsky parlament,

— so zreteľom na svoje predchádzajúce uznesenia o Turecku, najmä na uznesenie z 8. februára 2018 o súčasnej situácii v oblasti ľudských práv v Turecku ([1]), z 13. marca 2019 o správe Komisie o Turecku za rok 2018 ([2]) a z 19. septembra 2019 o situácii v Turecku, najmä o pozbavení zvolených starostov úradu ([3]),

— so zreteľom na oznámenie Komisie zo 6. októbra 2020 o politike rozširovania EÚ za rok 2020 (COM(2020)0660) a na sprievodnú správu o Turecku za rok 2020 (SWD(2020)0355),

— so zreteľom na rokovací rámec pre Turecko z 3. októbra 2005,

— so zreteľom na nariadenie Rady (EÚ) 2020/1998 ([4]) o reštriktívnych opatreniach proti závažnému porušovaniu a zneužívaniu ľudských práv,

— so zreteľom na závery Rady z 10. a 11. decembra 2020 a na ďalšie príslušné závery Rady a Európskej rady týkajúce sa Turecka,

— so zreteľom na rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (veľká komora) z 22. decembra 2020 vo veci *Demirtaş/Turecko* (14305/17),

— so zreteľom na rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 20. novembra 2018 vo veci *Demirtaş/Turecko*,

— so zreteľom na článok 144 ods. 5 a článok 132 ods. 4 rokovacieho poriadku,

A. keďže Turecko je kandidátskou krajinou na vstup do EÚ a dlhodobým členom Rady Európy; keďže ako člen Rady Európy je Turecko zmluvnou stranou Európskeho dohovoru o ľudských právach (EDĽP) a je viazané ustanoveniami a judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva;

B. keďže turecká polícia vykonáva od polovice septembra 2020 po celom Turecku rozsiahle razie za úsvitu, pri ktorých boli na základe obvinení súvisiacich s terorizmom zadržané desiatky politikov, politických aktivistov, právnikov a ďalších aktérov z radov občianskej spoločnosti; keďže 31. decembra 2020 v Turecku nadobudol účinnosť nový zákon o prevencii financovania šírenia zbraní hromadného ničenia, pričom len šesť jeho článkov vrátane prostriedkov a nariadení sa venuje boju proti financovaniu terorizmu a zvyšné články poskytujú tureckému ministrovi vnútra a prezidentovi rozsiahle právomoci na obmedzenie činností mimovládnych organizácií (MVO), obchodných partnerstiev, nezávislých skupín a združení, ako aj na obmedzenie ich úlohy;

C. keďže bývalý poslanec tureckého parlamentu v rokoch 2007 až 2018, bývalý spolupredseda tureckej ľudovo demokratickej strany (HDP) a prezidentský kandidát vo voľbách v rokoch 2014 a 2018 (so ziskom 9,76 %, resp. 8,32 % hlasov) Selahattin Demirtaş je už viac ako štyri roky zadržiavaný na základe nepodložených obvinení a napriek dvom rozsudkom Európskeho súdu pre ľudské práva v prospech jeho prepustenia;

([1]) Ú. v. EÚ C 463, 21.12.2018, s. 56.
([2]) Prijaté texty, P8_TA(2019)0200.
([3]) Prijaté texty, P9_TA(2019)0017.
([4]) Ú. v. EÚ L 410 I, 7.12.2020, s. 1.

Štvrtok 21. januára 2021

D. keďže pán Demirtaş bol pôvodne zadržaný 4. novembra 2016 spolu s ôsmimi ďalšími demokraticky zvolenými poslancami za stranu HDP vrátane bývalej spolupredsedníčky HDP Figen Yüksekdağovej a bol stíhaný na základe obvinení z „členstva v teroristickej organizácii“, zo „šírenia teroristickej propagandy“ a mnohých ďalších trestných činov, čo bolo začiatkom pokračujúceho útoku tureckej vlády na túto stranu a súčasťou širšieho modelu politicky motivovaných trestných stíhaní a väznenia; keďže napriek tomu, že HDP vyhrala v roku 2019 v miestnych voľbách v 65. miestnych častiach po celej krajine, v súčasnosti je vo funkcii len šesť starostov za túto stranu, pričom zvyšní starostovia boli zbavení funkcie alebo boli vzatí do väzby a nahradení vládnymi splnomocnencami,

E. keďže 20. septembra 2019, teda v rovnaký deň, kedy mal byť pán Demirtaş prepustený v súlade s rozhodnutím istanbulského 26. porotného súdu, sa hlavný prokurátor v Ankare odvolal na staré a nerozhodnuté prebiehajúce vyšetrovanie, ktoré bolo dôvodom pre opätovné zadržiavanie pána Demirtaşa a pani Yüksekdağovej; keďže pán Demirtaş je preto naďalej vo vyšetrovacej väzbe v súvislosti s vyšetrovaním protestov z októbra 2014, ktoré sa uskutočnili proti obliehaniu Kobane zo strany ISIS a proti nečinnosti a mlčaniu tureckej vlády vzhľadom na bezprostredný hroziaci masaker a ktoré sa zvrhli na násilie a vyžiadali si desiatky životov;

F. keďže 22. decembra 2020 veľká komora Európskeho súdu pre ľudské práva rozhodla, že turecká vláda tým, že najprv zadržala pána Demirtaşa a potom predĺžila jeho zadržiavanie na viac ako štyri roky, sledovala postranný úmysel, ktorým bolo zabrániť mu vo vykonávaní jeho politických činností, pozbaviť voličov ich zvoleného zástupcu a „potlačiť pluralitu a obmedziť slobodu politickej diskusie: samotnú podstatu koncepcie demokratickej spoločnosti“, a že tým porušila článok 18 Európskeho dohovoru o ľudských právach; keďže v konečnom rozhodnutí sa dospelo k záveru, že neexistujú dostatočné dôvody na ďalšie zadržiavanie, a opätovne bolo nariadené okamžité prepustenie pána Demirtaşa; keďže podľa Európskeho súdu pre ľudské práva Turecko taktiež porušilo slobodu prejavu (článok 10 Európskeho dohovoru o ľudských právach), právo na slobodu a bezpečnosť (článok 5 ods. 1 a článok 5 ods. 3 uvedeného dohovoru) a právo voliť a byť volený (článok 3 ods. 1 uvedeného dohovoru); keďže Európsky súd pre ľudské práva nezistil žiadnu jasnú spojitosť medzi prejavmi pána Demirtaşa a teroristickými trestnými činmi;

G. keďže 7. januára 2021 turecký trestný súd potvrdil obžalobu 108 obžalovaných vrátane bývalých spolupredsedov strany HDP pána Demirtaşa a pani Yuksekdagovej v rámci vyšetrovania smrteľných teroristických činov v roku 2014, odmietol žiadosť Európskeho súdu pre ľudské práva o prepustenie pána Demirtaşa a požadoval 38 doživotných trestov s priťažujúcimi okolnosťami pre obžalovaných, z ktorých 27 je vo väzbe;

H. keďže napriek rozhodnutiu tureckého ústavného súdu z 9. júna 2020, podľa ktorého dlhá vyšetrovacia väzba pána Demirtaşa porušuje jeho ústavné práva, zostáva pán Demirtaş vo väzbe vo väzení typu F so zvýšenou ochranou v Erdine; keďže je len jedným z mnohých nezákonne zadržiavaných ľudí uväznených v Turecku na základe politicky motivovaných obvinení;

I. keďže opakujúce sa politické vyhlásenia tureckých vládnych úradníkov a vedúcich predstaviteľov vládnucej koalície o prípade pána Demirtaşa na najvyššej úrovni a úzke časové prepojenia medzi politickými vyhláseniami a jednoznačne nezákonnými činnosťami súdnictva poskytujú ešte viac dôkazov o politických motiváciách v tomto prípade a vážne podkopávajú nezávislosť tureckého súdnictva;

J. keďže v inej veci Európsky súd pre ľudské práva 10. decembra 2019 rozhodol, že vyšetrovacia väzba významného predstaviteľa občianskej spoločnosti Osmana Kavalu je v rozpore s Európskym dohovorom o ľudských právach a že turecké orgány musia zabezpečiť okamžité prepustenie pána Kavalu; keďže napriek rozhodnutiu Európskeho súdu pre ľudské práva z 9. októbra 2020 súd v Istanbule predĺžil zadržiavanie pána Kavalu na základe obvinení zo špionáže a pokusov o zvrhnutie ústavného poriadku počas protestov v parku Gezi v roku 2013; keďže Turecko naďalej koná v rozpore s Európskym dohovorom o ľudských právach tým, že napriek výzvam Výboru ministrov Rady Európy neprepustilo pána Kavalu z väzby;

1. žiada, aby bol pán Demirtaş okamžite a bezpodmienečne prepustený z väzby v súlade s rozsudkom Európskeho súdu pre ľudské práva z roku 2018, ktorý potvrdila jeho veľká komora 22. decembra 2020, a aby bol zbavený všetkých obvinení, ako aj pani Yüksekdağ, bývalí spolupredsedovia opozičnej strany HDP a ďalší väznený členovia tejto strany; zdôrazňuje, že turecké orgány im musia umožniť nezávislý výkon demokratických mandátov bez hrozieb a prekážok; pripomína, že podporuje všetkých, ktorí neustále pracujú na ukončení týchto a iných prípadov úplnej nespravodlivosti a na tom aby sa Turecko vrátilo na cestu plnohodnotnej demokracie;

2. pripomína tureckým orgánom, že neprepustenie pána Demirtaşa predstavuje priame porušenie Európskeho dohovoru o ľudských právach a jeho vnútroštátneho zákona, bezdôvodné predĺženie porušovania práv pána Demirtaşa a zjavné porušenie povinnosti Turecka implementovať rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva; trvá na tom, že rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva znamená, že turecké orgány ho musia okamžite prepustiť;

3. zdôrazňuje, že Európsky súd pre ľudské práva rozhodol, že dlhá a nezákonná vyšetrovacia väzba pána Demirtaşa je politicky motivovaná; je hlboko znepokojený neregulárnym postupom a politickými vyhláseniami v rámci tohto prípadu, čo naznačuje, že turecká vláda zasahovala do súdnych konaní v súvislosti s predĺženou väzbou pána Demirtaşa;

4. vyzýva Výbor ministrov Rady Európy, aby na svojom ďalšom zasadnutí 21. marca 2021 urýchlene preskúmal odmietnutie Turecka vykonať rozsudok veľkej komory Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Demirtaş/Turecko*, a aby prijal vyhlásenie k tejto záležitosti a prijal potrebné kroky na zabezpečenie toho, aby turecká vláda bezodkladne vykonala tento rozsudok; je si úplne istý tým, že nemecké predsedníctvo Výboru ministrov Rady Európy prijme všetky vhodné a nevyhnutné opatrenia na zabezpečenie vykonania rozhodnutia veľkej komory vo veci pána Demirtaşa; vyzýva delegáciu EÚ pri Rade Európy, aby sa vo veľkej miere usilovala o zabezpečenie vykonávania rozsudkov Európskeho súdu pre ľudské práva v Turecku;

5. odsudzuje zaobchádzanie tureckých orgánov s pánom Demirtaşom, ktoré porušuje jeho práva podľa Európskeho dohovoru o ľudských právach, Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach a tureckého vnútroštátneho práva, ako aj jeho ľudskú dôstojnosť podľa článku 17 ústavy Tureckej republiky; považuje nezákonné predlžovanie zadržiavania pána Demirtasa na viac ako 4 roky za krutý a politicky motivovaný trest, ktorý jemu, jeho rodine a jeho strane spôsobuje nenapraviteľnú osobnú a politickú ujmu; vyzýva Turecko, aby sa zdržalo ďalších zastrašovacích opatrení proti nemu a aby zaručilo jeho ľudské práva zakotvené v tureckej ústave a v európskom a medzinárodnom práve;

6. naliehavo vyzýva podpredsedu Komisie/vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku, Komisiu a členské štáty, aby naďalej poukazovali pri jednaniach so svojimi tureckými partnermi na prípad pána Demirtaşa a všetky ostatné prípady ochrancov ľudských práv, právnikov, novinárov, politikov a akademikov, ktorí sú svojvoľne zadržiavaní, a aby im poskytovali diplomatickú a politickú podporu; vyzýva Komisiu a členské štáty, aby vo väčšej miere využívali núdzové granty pre ochrancov ľudských práv a zabezpečili úplné vykonávanie usmernení EÚ o ochrancoch ľudských práv zo strany delegácie EÚ a diplomatických zastúpení členských štátov v Turecku; naliehavo vyzýva delegáciu Európskej únie v Turecku, aby naďalej pozorne sledovala prípad pána Demirtaşa a ďalších väzňov, a to aj prostredníctvom účasti na ich súdnych konaniach, a aby naďalej upozorňovala turecké orgány na ich situáciu;

7. je hlboko znepokojený tým, že turecké súdnictvo a orgány ignorujú rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva a turecké nižšie súdy čoraz častejšie nedodržiavajú rozsudky tureckého ústavného súdu; vyzýva Turecko, aby zabezpečilo úplné dodržiavanie ustanovení Európskeho dohovoru o ľudských právach a rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva; naliehavo vyzýva Turecko na plnú spoluprácu s Radou Európy pri posilňovaní právneho štátu, práv menšín, demokracie a základných práv; dúfa, že Európsky súd pre ľudské práva bude môcť urýchliť svoje rozhodnutia v mnohých prípadoch týkajúcich sa situácie v Turecku; naliehavo vyzýva tureckú vládu, aby zabezpečila, aby všetci jednotlivci mali základné právo na riadny proces a aby ich prípady boli preskúmané v rámci plne nezávislého a fungujúceho súdneho systému v súlade s medzinárodnými normami;

8. je hlboko znepokojený neustálymi útokmi a nátlakom na opozičné strany, najmä neustálymi cielenými a politicky motivovanými útokmi tureckých orgánov na stranu HDP a jej mládežnícke organizácie, čo ohrozuje riadne fungovanie demokratického systému, a vyzýva turecké orgány, aby ich okamžite ukončili; vyjadruje osobitné znepokojenie nad prebiehajúcou diskusiou o zákaze strany HDP a o zrušení imunity deviatich poslancov HDP, a to za protesty v Kobane v októbri 2014, za ktoré je pán Demirtaş zadržiavaný; zdôrazňuje prípad Cihana Erdala, člena mládežníckeho krídla tureckej strany Zelení/Ľavica, ktorý bol 25. septembra 2020 zadržaný a 7. januára 2021 obvinený spolu s viac ako 100 žalovanými vrátane Selahattina Demirtaşa v rámci „kobanského prípadu“; je vážne znepokojený pokračujúcim politickým a súdnym obťažovaním predsedníčky Republikánskej ľudovej strany (CHP) Canany Kaftancıoğluovej v istanbulskej provincii, ktorá bola v septembri 2019 odsúdená na takmer 10 rokov väzenia v politicky motivovaných prípadoch, v prípade ktorých ešte má rozhodnúť najvyšší súd, a ktorá bola obvinená v decembri 2020 v novom prípade, za ktorý jej hrozí ďalšie desaťročné väzenie;

9. vyjadruje hlboké znepokojenie nad zmenšujúcim sa priestorom pre občiansku spoločnosť a pokračujúcim zhoršovaním základných práv a slobôd a právneho štátu v Turecku; poukazuje najmä na obavy z pokračujúceho zhoršovania situácie Turecka, pokiaľ ide o nezávislosť súdnictva; vyzýva turecké orgány, aby ukončili súdne obťažovanie obhajcov ľudských práv, akademikov, novinárov, duchovných vodcov, právnikov a členov komunity LGBTI, ktorých základné práva sú porušované, najmä po neúspešnom pokuse o štátny prevrat; naliehavo vyzýva tureckú vládu, aby

okamžite prepustila popredného predstaviteľa občianskej spoločnosti Osmana Kavalu v súlade s rozsudkom Európskeho súdu pre ľudské práva z mája 2020 a na základe opakovaných výziev a uznesení Výboru ministrov Rady Európy;

10. pripomína nedávno prijatý globálny sankčný režim EÚ v oblasti ľudských práv, ktorý je mechanizmom na monitorovanie a ukladanie reštriktívnych opatrení voči osobám, subjektom a orgánom, ktoré sú zapojené do závažného porušovania ľudských práv alebo sú s ním spojené, čo je aj prípad Turecka;

11. je veľmi znepokojený situáciou v oblasti slobody médií v Turecku; vyzýva turecké orgány, aby okamžite odpovedali a reagovali na všetky varovania vydané v súvislosti s Tureckom na platforme Rady Európy a podporovali ochranu žurnalistiky a bezpečnosti novinárov; vyzýva turecké orgány, aby zabezpečili spravodlivý prístup k spravodlivosti a ukončili politicky motivované súdne konania proti novinárom a pracovníkom médií, ako je nedávny prípad novinára Melisa Alphana, ktorý bol obvinený z teroristickej propagandy a čelí 7 rokom a 6 mesiacom väzenia; vyjadruje vážne znepokojenie nad tým, že turecké orgány sledujú platformy sociálnych médií, a odsudzuje zatváranie účtov na sociálnych médiách; považuje to za ďalšie obmedzenie slobody prejavu a za nástroj na potláčanie občianskej spoločnosti;

12. berie na vedomie zámer Turecka začať novú kapitolu v jeho vzťahoch s EÚ, jeho odhodlanie vykonať reformy a jeho plný záväzok k prístupovému procesu, ktorý vyjadril prezident Erdogan a ďalší čelní predstavitelia vlády 9. januára 2021; zastáva názor, že rešpektovanie a vykonávanie rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva by bolo dôležitým krokom na potvrdenie dôveryhodnosti takýchto vyhlásení s použitím reálnych údajov; opakovane uvádza, že EÚ je otvorená novému začiatku; zdôrazňuje však, že lepšie a hlbšie vzťahy plne závisia okrem iného aj od hmatateľných zlepšení, pokiaľ ide o dodržiavanie demokratických zásad, právneho štátu a základných práv v Turecku;

13. poveruje svojho predsedu, aby postúpil toto uznesenie Rade, Komisii, podpredsedovi Komisie/vysokému predstaviteľovi Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku, osobitnému zástupcovi EÚ pre ľudské práva, nemeckému predsedníctvu Výboru ministrov Rady Európy a prezidentovi, vláde a parlamentu Turecka, a žiada, aby sa toto uznesenie preložilo do tureckého jazyka.